

УДК 007:304:070

БЕЗКОМПРОМІСНІСТЬ ПАТРІОТКИ-ГРОМАДЯНКИ ОЛЕКСАНДРИ ЧЕРНОВОЇ-ЖИВОТКО

СИДОРЕНКО Наталя,

д-р філол. наук, проф., e-mail: sydorenko@knu.ua¹;

ДУБЕЦЬКА Оксана,

канд. наук із соц. комунік., e-mail: osydorenko@ukr.net².

¹ Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут журналістики, вул. Юрія Ілленка, 36/1, м. Київ, 04119, Україна;

² Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ, вул. Тургенєвська, 8/14.

У статті розглядається публіцистична діяльність Олександри Чернової-Животко в еміграції, з'ясовується тематика її публікацій в українських часописах Польщі, США, Канади та інших країн. Об'єктом дослідження обрано передусім місячник «Вільна Україна» (Детройт; Нью-Йорк, США, 1954–1972) та деякі інші періодичні видання. Використано методи моніторингу, прес-кліпінгу, порівняння й узагальнення. Як активна авторка журналу «Вільна Україна» публіцистка здебільшого подавала публікації, пов'язані зі світовим чи українським жіночим рухом, досягненнями українських жінок на політичній, літературній, громадській ниві.

Ключові слова: українська преса, публіцистика, літературна критика, жіночий рух.

UNCOMPROMISING PATRIOT AND CITIZEN OLEKSANDRA CHERNOVA-ZHYVOTKO

The article examines journalistic activities of Oleksandra Chernova-Zhyvotko in emigration, clarifies the topic of her publications in the Ukrainian periodicals of Poland, USA, Canada and other countries. The object of the study is primarily monthly journal «Vilna Ukraina / Free Ukraine» (Detroit, New York, USA, 1954–1972) and some other periodicals. Methods of monitoring, press clipping, comparison and generalization are used.

As an active author of the journal «Vilna Ukraina / Free Ukraine», O. Chernova-Zhyvotko mostly published the articles related to the world or Ukrainian women's movement, the achievements of Ukrainian women in the political, literary and social fields.

Key words: Ukrainian press, publicism, literary critic, women's movement.

Вступ. Національна біографістика – явище багатопланове й неординарне, особливо ж коли це стосується вивчення діяльності українських жінок в еміграції. Оригінальність поглядів, скрупульозність осмислення подій і фактів, безкомпромісність суджень вирізняли в чужоземному середовищі й Олександру Чернову-Животко.

Насправді не так багато біографічних і творчих деталей про журналістку й письменницю відомо на цей час; здебільшого це короткі факти в енциклопедіях, довідниках і словниках: «Енциклопедії української діаспори», «Енциклопедії сучасної України», «Тернопільському енциклопедичному словнику», довіднику «Українська діаспора» [1, с. 39–40], що повторюють основні віхи життя, громадської і творчої діяльності. Деякі епізоди життєвого шляху О. Животко можна почерпнути з біографії, листування, спогадів її чоловіка А. Животка. Принагідно в книзі «Думи мої» (Нью-Йорк, 1971) авторка передала наступним поколінням свою творчу спадщину – розвідки (найширше – про Марко Вовчок), нариси, спогади.

Мета цієї статті – увиразнення публіцистичної діяльності Олександри Чернової-Животко в еміграції, з'ясування тематики її публікацій в українських часописах Польщі, США, Канади та інших країн. *Об'єкт* дослідження – передусім місячник «Вільна Україна» (Детройт; Нью-Йорк, США, 1954–1972) та деякі інші періодичні видання.

Методи дослідження. Один із основних методів цього дослідження – персональний моніторинг інтернет-ресурсів, в основі якого був пошук матеріалів – насамперед бібліографічних і мемуарних про О. Чернову-Животко та її творчість. Так знайдено короткі біографічні довідки, спогади М. Савицької в журналі «Наше життя», згадку про публікацію празького періоду. Безпосередньо в роботі над журналом «Вільна Україна» (1954–1972) застосовувався метод прес-кліпінгу – відбору публікацій О. Чернової-Животко, що друкувалися на шпальтах зазначеного видання; встановлено п'ять матеріалів (6 подач). За допомогою тематичного прес-кліпінгу систематизовано матеріали «Вільної України» за весь період існування, з'ясовано тематичний спектр публікацій та авторів. Методи аналізу, порівняння, узагальнення використовувалися в процесі розгляду публіцистичних текстів авторки.

Результати й обговорення. Олександра Дем'янівна Чернова народилася 22 листопада 1894 р. в с. Жуківці Кременецького повіту на Волині (нині Тернопільської області). У 1924 р. емігрувала до Праги, де навчалася в Карловому університеті, отримала диплом педагога з правом викладання в середніх школах, брала активну участь в українському громадському житті. Відомо також, що в збірнику «Народознавство» О. Чернова надрукувала розвідку «Проект заснування університету в Батурині» (Прага, 1930); у науковому місячнику «Наша культура» та популярному журналі «Рідна мова» за редакцією І. Огієнка у Варшаві з'являлись її огляди «Поетична творчість у Східній Україні» (1937. Кн. 4, 8/9), «Про мовні засоби Михайла Обідного. Здрібнілі слова в нашій поезії» (1938. Ч. 6), коротка рецензія на оповідання М. Креміньської (1937. Кн. 4). Авторка намагалася безсторонньо охарактеризувати «людину з хоробливим бажанням бути над міру оригінальним» (М. Семенко), лірика з притаманною йому музичністю та «своєрідністю інтерпретацій» (В. Сосюра), молодого поета з «соковитими барвами», що «черпає сили з молодости» (С. Голованівський), дитячу письменницю з поетичним хистом й естетикою сприйняття дійсності (Наталя Забіла), здібного поета, який сповідує дві творчі стихії – «війну й молодість» (К. Герасименко), «вартового миру» в українській поезії 1930-х рр. (М. Шеремет), обдарованого й оригінального майстра слова (М. Обідного).

Разом із своїм чоловіком О. Животко в травні 1945 р. виїхала до м. Пльзень на заході Чехії, а в червні того ж року вони потрапили в табір «Лягарде» [2] для переміщених осіб (Ді-Пі – від англ. displaced persons – переміщені особи), що був розташований у німецькому містечку Ашаффенбург (американська окупаційна зона). За дослідженням українського еміграційного історика й публіциста В. Маруняка, в Ашаффенбурзі в чотирьох таборах Ді-Пі (Лягарде казарне / LaGarde Kaserne, Піонір казарне / Pionier Kaserne, Артелері казарне / Artillerie Kaserne, Буа-Бріле казарне / Bois Brulé Kaserne) перебувало понад 6 тисяч українців [3, с. 104].

У той час, коли чимало переміщених осіб українського походження подавали документи до американського консульства, щоб перебратися з повоєнної Німеччини за океан, А. Животко з дружиною мали намір потрапити до США, згодом оселитися в Канаді. Зокрема це відображено в листуванні з І. Огієнком, яке подає в біографічному нарисі про історика української преси М. Тимошик [4, с. 28]. Але фізичне виснаження, брак здорового харчування, таборні умови існування не дали збутися планам подружжя Животків: 14 червня 1948 р. зупинилося серце Аркадія Петровича. Шлях до Америки О. Чернова-Животко продовжила сама. М. Тимошик опублікував кілька уривків із листування української журналістики з митрополи-

том Іларіоном, де вона писала про матеріальну скруту, бажання отримувати місячник «Віра й культура» з Канади безкоштовно (оплатити не доларами, а написанням статей), повідомляла про свою працю («Пишу я стало для газет, але для Вашого часопису рада вибрати або спеціально зробити те, що найбільше відповідає») [4, с. 30]. Так на сторінках канадського журналу «Віра й культура» з'явилась рецензія Ол. Чернової з Нью-Йорка на біографічну розповідь про Тараса Шевченка «Шлях Велетня» («переказ» Н. Лівіцької-Холодної), в якій відзначено вміння авторки скомпонувати біографію Кобзаря з окремих новел, «як фільм», знайти «кольори тих життєвих образків ніжні, прозорі», що нагадують акварелі [5, с. 23].

Як згадувала М. Савицька в посмертному нарисі про О. Чернову-Животко, вона ще зі студентських часів почала друкуватися в пресі як журналістка, співпрацювала у варшавських виданнях І. Огієнка та в галицькій пресі радикального спрямування. Перебуваючи в Німеччині, подавала матеріали до місцевого тижневика «Неділя» за редакцією Г. Которовича. Опинившись у США, О. Чернова дописувала до таких українських видань, як-от: «Прометей» (Детройт, Нью-Йорк, неофіційний орган УРДП для США й Канади), «Наша Батьківщина», «Тризуб», «Свобода», «Вільна Україна», «Наш час» (Аргентина), канадської періодики за редакцією митрополита Іларіона [6, с. 9].

Письменниця виявилася активною авторкою журналу «Вільна Україна». Вона здебільшого подавала публікації, пов'язані зі світовим чи українським жіночим рухом, досягненнями українських жінок на політичній, літературній, громадській ниві.

Перше число журналу «Вільна Україна» (Детройт; Нью-Йорк, США, 1954–1972) вийшло навесні 1954 р. за редакцією М. Нагірняка (згодом редактором став В. Лисий). У «Слові до громади» редакційна колегія з'ясувала завдання товариства «Українська вільна громада в Америці», за сприяння якої з'явився новий часопис, висловлювала прагнення до незалежності української нації та створення суверенної держави, опираючись на засади, накреслені М. Драгомановим, І. Франком, державними актами 22 січня 1918 і 1919 рр. Редакція писала про обстоювання толерантності, ділової критики, необхідності логічних аргументів і посилення факти; наголошувалось: «Ми за свободу і гідність кожної людини, за свободу слова і свободу віри та за демократію взагалі...» [7, с. 4]. Уже в третьому числі редакційна колегія й адміністрація «Вільної України» знову звернулася до читачів, щоб чіткіше окреслити свою позицію: проповідувати правду, любов, стояти «в обороні чистої науки»; мобілізувати всіх українських людей доброї волі до боротьби за вільну Україну, покладатись на «творчу національну працю» [8, с. 2–4].

Тут друкувались статті, огляди, кореспонденції історичного, політичного, економічного спрямування: «До проблематики революції із соціологічного погляду» М. Стахіва, «Вільна громада». Картка з історії українського соціалістичного руху» А. Чернецького, «Крок за кроком здобуємо визнання» Д. Корбута, «До соціальної проблематики» М. Зореславича, «Думки про демократію» В. Старосольського тощо. Серед активних авторів – А. Жук, інж. М. Курах, д-р В. Лисий, проф. Л. Марголіна, О. Павлів-Білозерський, М. Дніпровий, І. Дністрянський, С. Довгаль, В. Дорошенко, митрополит В. Липківський, С. Шелухин та ін.

На сторінках «Вільної України» опубліковано чимало спогадів, нарисів і зарисовок про відомих українських політиків: М. Драгоманова («Основи соціалістичних поглядів М. Драгоманова» і «Михайло Драгоманов та Леся Українка» С. Драгоманова, «Драгоманов в opinii визначних українських громадян» і «Драгоманів – наш» С. Ріпецького, «Драгоманів про «Споминки» А. Гончаренка» Я. Чиж), М. Грушевського («Учений і суспільний філософ як Президент держави» М. Стахіва, «У справі життєпису М. С. Грушевського» Д. Соловея, «М. Грушевський в науці і політиці» П. Феденка, «Як проголошено IV Універсал: пам'яті Михайла С. Гру-

шевського» М. Ковалевського, «Як Москва знищила М. Грушевського» М. Галія), С. Петлюри («Симон Петлюра» Я. Зозулі, «Б. Хмельницький, С. Петлюра і П. Скоропадський» І. Грушецького), І. Франку («Іван Франко» О. Тарнавського, «Іван Франко і більшовики» В. Дорошенка, «Соціальні і економічні погляди Івана Франка» М. Стахіва, «Промова на похороні І. Франка» К. Трильовського). Вийшло в світ кілька тематичних номерів, присвячених життєпису І. Франка (1956. Ч. 11, 12) та М. Грушевського (1966. Ч. 52). В багатьох числах подавалися матеріали в рубриках «Із днів минулих», «У поневоленій Україні», «Наші зауваження», «З нотатника», «На крайчиках книжок», «Нові видання», «Громадські куріози», «Громадсько-організаційна хроніка», «Вільна трибуна».

Серед постійних авторів журналу – ім'я Олександри Чернової (О. Чернової-Животко), вдови історика української преси Аркадія Животка. Під своїми публікаціями в журналі «Вільна Україна» публіцистка найчастіше ставила своє дівоче прізвище Чернова, прізвище чоловіка – Животко, іноді використовувала подвійне написання Чернова-Животко. В одному з номерів трапилася помилка, авторці випадково поставили чужий ініціал (Олександра У. Животко), тому наступного випуску редакція надрукувала своє вибачення: «Спростовуючи цю помилку, рівночасно перепрошуємо Вельмишановну Авторку за наш недогляд» (1958. Ч. 18. Обл. 3).

На шпальтах «Вільної України» можна прочитати рецензію «Великий християнський муж» (1956. Ч. 10) – про британського державного діяча і письменника В. Гладстона, огляд «Ще одна суспільна проблема (1958. Ч. 17) про життєві можливості жінки середніх літ в Америці, роздуми про високий творчий потенціал українських літераторок.

В жанрі рецензії О. Чернова запропонувала свої рефлексії з приводу книжки «Далекий світ» Галини Журби («Книжка, автор і критик»), де авторка принагідно згадала літературний твір ще однієї українки в Америці – «Хрещатий яр» Докії Гуменної, знаходячи їхню спорідненість («цільність характеру», «дослідна терпеливість», «обидві пильним оком вдивляються в минулість, шукаючи там причин нашого занепаду», опираючись на національну вдачу) та відмінність (і як особистості, і як письменниці з різним «способом відчужання») [9, с. 39–40].

У закономірному ланцюгу «книжка, автор і критик» О. Чернова опирається на інших рецензентів творчості Г. Журби: С. Маланюка («Ще про жіночу мудрість», 1956), Ю. Шереха («З критичного щоденника», 1956) та принагідно В. Чапленка («Добра письменниця і Собакусьо», 1956), чії відгуки не зовсім одностайні. Скажімо, С. Маланюк продовжив у своїй рецензії тему героїзму і самовідречення українських письменниць, які «прийняли суворий спартанський стиль життя» і змушені нести «тягар літературного процесу». Тож Г. Журба – «мужня жінка», «вартісна, талановита жінка», чий твір пробуджує в читача віру в людину та її майбутнє. Натомість Ю. Шерех (Ю. Шевельов) і В. Чапленко (В. Чапля) знаходять у творі Г. Журби чимало огріхів історично-політичного та мовно-правовисного плану, звинувачують у провінціалізмі, примітивізмі та «безстилевості мислення», хоча й визнають, що авторка «в біса талановита!» [9, с. 43]. О. Чернова ніби намагається в огляді різних критичних рефлексій спрямувати рецензентів у толерантне, зважене, гуманістичне русло, особливо тоді, коли йдеться про творчість українських жінок.

Метод зіставлення покладено в основу циклу статей «Лицарі жіночого руху» О. Чернової-Животко. В історії боротьби за жіночу рівноправність авторка не тільки зупиняється на конкретних фактах із історії порушення і розв'язання жіночих питань, а й знаходить «лицарів жіночої справи». Серед них – англієць Джон Стюарт Мілль та українець Іван Франко. Один – філософ, економіст, член палати громад парламенту Великої Британії; інший – письменник, публіцист, перекладач, науко-

вєць (доктор філософії), громадський і політичний діяч. Їхні уявлення про родину, плекання «ідеальної жінки», життєві реалії виявилися різними; але і Дж. Мілля, й І. Франко були серед тих «конструктивних сил», які розуміли вагу жіночих громадянських свобод і підтримували їхню творчість. Авторка характеризує І. Франка як «лицаря-будителя приспаних», «великого учителя українського жіноцтва і властивого творця організованого жіночого руху» [10, с. 22].

У канву цих публікацій авторка неодноразово вплітає творчість О. Кобилянської: оповідання «Некультурна» («бути щасливою»), повість «Царівна» («царівна своєї долі»), повість «Людина» (розуміння емансипації в найширшому розумінні), новелу «Меланхолійний вальс» («тип жінки скрайно революційної»); інколи вчинки літературних героїнь порівнюються з епізодами чи філософським тлумаченням поведінки й ролі жінки, запозиченими з книги «Поневолення жінки» Дж. Мілля. Зрештою, одним штрихом О. Чернова-Животка тут «сполучає» твір англійського митця з О. Кобилянською («В одному уступі «Царівни» читаємо лаконічну замітку: «Перечитала Мілла. Плакала» [10, с. 22]). У висновках публіцистка наголошує на кількох моментах: книга Дж. Мілля «Поневолення жінки» була «відповідною до пекучих потреб українського жіноцтва» [11, с. 44]; «Царівна» О. Кобилянської має стояти поряд із творами європейських літераторок Жермени де Сталь і Жорж Санд, які порушували соціальні й політичні питання свого часу крізь призму жіночих образів; «скорий розвиток жіночого руху» уможлилювали й чоловіки, зокрема Дж. Мілля та І. Франко.

Варто також згадати публікації-спогади О. Чернової про О. Лятуринську «З тризубом діва («і мечем» (1970. Ч. 63), огляд письменницької спадщини Наталени Королевої «Легенди старокиївські» (1971. Ч. 64), життєпис Лесі Українки (1971 / 1972. Ч. 65 / 66).

З О. Лятуринською О. Чернова познайомилася в Українській студії пластичного мистецтва в Празі, яку вони відвідували разом із Г. Мазепою, Н. Білецькою та іншими емігрантками. Згодом виявилось, що вірші Оксани Печеніг (псевдонім поетеси) не менш вправні, аніж її малюнки. Людський характер і творчу силу духу О.Лятуринської О. Чернова порівнювала з Жанною д'Арк, бо в її літературній постаті проростають одночасно три образи – Матері, Дівчини і передусім Воїна, борця за вимріяну Україну [12, с. 63].

У творчості Н. Королеви (Королевої, як зазначено в авторському тексті) критик вирізняє «Легенди старокиївські» як «найщиріший плід її творчої фантазії і її найкращий дар українській літературі» [13, с. 50]. О. Чернова звертається до аналізу двотомника письменниці, деталізує деякі штрихи життєпису, подані в біографічному нарисі С. Росохи, окреслює ідею, сюжет, витоки зображення персонажів із національним характером, глибокі моральні засади історичної канви.

Публікація про Лесю Українку була передрукована редакцією журналу «Вільна Україна» з брошури Союзу українок Аргентини. Вже з перших рядків свого нарису О. Животко влучно характеризує національну поетесу: «творчість ... і особистий характер є гармонійно зрівноважені», «сила таланту», «озброєна дзвінком вигостреним словом», «борець за право свого народу», «вроджений провідник із всіма якостями лицарського духа без страху і догани», «войовничість поетки сполучена з безкомпромісністю» [14, с. 43]. Як постать «широкого розсягу» аналізує публіцистка Лесю Українку в її творчих, світоглядних і патріотично-національних починаннях, згадує не тільки вершинні поетичні досягнення, а й публіцистичні статті. В нарисі увиразнено ідею про батьківщину і народ, які мають бути вільними. Як чужинка поза рідною землею, О. Животко добре розуміла вагу літературного слова, настанови «обороняти й охороняти» своє національне коріння.

Невипадково серед основних рис О. Чернової-Животко її друзі відзначали «напругу сил і волі», «надлюдський змаг», дух і розум, безкомпромісність патрі-

отки-громадянки, потреба «ширити правду», відважність та оригінальність критичних зауваг, легкість і чіткість висловлювань. М. Савицька згадувала: «Магнетична ірраціональна сила притягала мене до цієї виїмкової людини. Ми часто разом. Спільні виїзди в гори, спільні проходи, спільні весняні блукання, в ботанічному городі, відвідини ... галерій, музеїв... І розмови, розмови, розмови, з яких я, як з джерела, захланно черпаю цікаві відомості, сміливі погляди на світ, на людей, на події» [6, с. 10].

Висновки та перспективи. Отже, на сторінках українського журналу «Вільна Україна» (США) О. Чернова-Животко опублікувала п'ять матеріалів (6 подач) упродовж 1954–1972 рр. Це зокрема «Книжка, автор і критик», «Лицарі жіночого руху», «З тризубом діва і мечем», «Легенди старокиївські», «Леся Українка», де проаналізовано творчість чи згадано імена Галини Журби, Докії Гуменної, Ольги Кобилянської, Наталени Королеви, Лесі Українки. Авторка вдавалася до порівняльного аналізу (у першій статті опиралася також на рецензії Є. Маланюка, Ю. Шевельова, В. Чапленка; у другій публікації робила зіставлення життя, діяльності й творчості британця Дж. Мілля та українця І. Франка як сподвижників жіночого руху), подавала ґрунтовні коментарі та осмислені узагальнення.

На часі – пошук інших публікацій О. Чернової-Животко – у варшавській, празькій, ашафенбурзькій чи авгсбурзькій пресі, періодичних виданнях української еміграції за океаном.

1. Дудко В. Животко Олександра // Енциклопедія української діаспори. Нью-Йорк; Чикаго, 2009. Кн. 1. С. 287; Дудко В., Мельничук Б. Животко Олександра // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. Тернопіль: Видавничо-поліграф. комбінат «Збруч», 2010. Т. 4. С. 229; Рева Л. І. Животко-Чернова Олександра Дем'янівна // Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=19116 (дата звернення: 15.03.2020); Животко Олександра // Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упоряд. В. А. Просалової. Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. С. 162.

2. Голобуцький П. В. Животко Аркадій Петрович // Енциклопедія історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 3. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Zhyvotko_A (дата звернення: 15.02.2020).

3. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по другій світовій війні. Мюнхен, 1985. Т. 1: Роки 1945–1951. 432 с.

4. Тимошик М. Аркадій Животко як громадський діяч, журналіст і учений // Животко А. Історія української преси. Київ: Наша культура і наука, 1999. С. 11–34.

5. Чернова Ол. Шлях велетня // Віра й культура. 1956. Ч. 2 (38). С. 23–24.

6. Савицька М. Пам'яті Олександри Чернової-Животко: спогад // Наше життя. 1974. Верес. С. 9–11.

7. Слово до громади // Вільна Україна. 1954. Ч 1. С.1–4.

8. Озброєне в ідею слово // Там само. 1954. Ч. 3. С. 2–4.

9. Чернова О. Книжка, автор і критик // Вільна Україна. 1956. Ч. 12. С. 39–43.

10. Чернова-Животко О. Лицарі жіночого руху // Там само. 1959. Ч. 21. С. 21–25.

11. Чернова-Животко О. Лицарі жіночого руху // Там само. 1959. Ч. 22. С. 40–45.

12. Животко-Чернова О. «З тризубом діва і мечем» (Пам'яті Оксани Лятуринської) // Там само. 1970. Ч. 63. С. 60–63.

13. Животко-Чернова О. Легенди старокиївські (З письменницької спадщини Наталени Королевої) // Там само. 1971. Ч. 64. С. 50–59.

14. Животко О. Леся Українка // Там само. 1971 / 1972. Ч. 65 / 66. С. 43–53.

1. Dudko, V. *Zhyvotko Oleksandra*, Encyclopedia of Ukrainian Diaspora (2009), New York, Chicago, book 1, p. 287; Dudko, V., Melnychuk, B. *Zhyvotko Oleksandra*, Ternopil encyclopedic dictionary in 4 vol. (2010), Zbruch Publishing and Printing Group, Ternopil, vol. 4, p. 229;

Reva, L. I. *Zhyvotko-Chernova Oleksandra Demianivna*, Encyclopedia of Modern Ukraine, available on: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=19116 (accessed: 15 March 2020); *Zhyvotko Oleksandra*, Ukrainian diaspora: literary figures, works, bibliographic list (2012), comp. by V. A. Prosalova, Eastern Publishing House, Donetsk, p. 162.

2. Holobutsky, P. V. *Zhyvotko Arkadij Petrovych*, Encyclopedia of History of Ukraine (2005), Naukova dumka, Kyiv, vol. 3, available on: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Zhyvotko_A (accessed: 15 February 2020).

3. Maruniak, V. (1985), *Ukrainian emigration in Germany and Austria after the World War II*, Munich, vol. 1: Years 1945–1951, 432 p.

4. Tymoshyk, M., *Arkadij Zhyvotko as a public figure, journalist and scientist*, Zhyvotko, A. (1999), History of the Ukrainian Press, Nasha Kultura i Nauka, Kyiv, pp. 11–34.

5. Chernova, Ol. (1956), *The path of the giant*, Vira i kultura [Faith and Culture], is. 2 (38), pp. C. 23–24.

6. Savytska, M. (1974), *In memory of Oleksandra Chernova-Zhyvotko*, Nashe zhyttia [Our Life], September, pp. 9–11.

7. *Word to the Community* (1954), Vilna Ukraina [Free Ukraine], is. 1, pp.1–4.

8. *Armed with the idea of the word* (1954), *ibid*, is. 3, pp. 2–4.

9. Chernova, O. (1956), *Book, author and critic*, *ibid*, is. 12, pp. 39–43.

10. Chernova-Zhyvotko, O. (1959), *Knights of the women's movement*, *ibid*, is. 21, pp. 21–25.

11. Chernova-Zhyvotko, O. (1959), *Knights of the women's movement*, *ibid*, is. 22, pp. 40–45.

12. Zhyvotko-Chernova, O. (1970), *With a trident virgin and a sword (in memory of Oksana Liaturynska)*, *ibid*, is. 63, pp. 60–63.

13. Zhyvotko-Chernova, O. (1971), *Legends of Old Kyiv (from the literary heritage of Natalena Koroleva)*, *ibid*, is. 64, pp. 50–59.

14. Zhyvotko, O. (1971/1972), *Lesia Ukrainka*, *ibid*, is. 65 / 66, pp. 43–53.

UDC 007:304:070

UNCOMPROMISING PATRIOT AND CITIZEN OLEKSANDRA CHERNOVA-ZHYVOTKO

Sydorenko Natalya, D. Sc. (Philology), Professor,

Taras Shevchenko National University of Kyiv, the Institute of Journalism, 36/1, Yu. Illenko St., Kyiv, 04119, Ukraine, e-mail: sydorenko@knu.ua

ORCID – <https://orcid.org/0000-0001-8734-9704>

Dubetska Oksana, PhD (Social Communications),

M. Dragomanov National Pedagogical University, 8/14, Turgenevska St., Kyiv, Ukraine, e-mail: osydorenko@ukr.net

ORCID – <https://orcid.org/0000-0002-8602-6417>

The aim of the study is to examine journalistic activities of Oleksandra Chernova-Zhyvotko in emigration, to clarify the topic of her publications in the Ukrainian periodicals of Poland, USA, Canada and other countries. The object of the study is primarily monthly journal «Vilna Ukraina / Free Ukraine» (Detroit, New York, USA, 1954–1972) and some other periodicals abroad.

Methods. Methods of monitoring of internet resources (searching for bibliographic works and memoirs about O. Chernova-Zhyvotko and her publications), press clipping (to select her articles in monthly «Vilna Ukraina / Free Ukraine»), as well as thematic press clipping, comparison and generalization are used.

Results and conclusions. Writer and teacher O. Chernova-Zhyvotko was published in the magazine «Vira i kultura / Faith and Culture» (Poland, Canada), newspaper «Nedilia /

Week» (Germany), American periodicals («Prometej / Prometheus», «Nasha Batkivzhshyna / Our Motherland», «Tryzub / Trident», «Svoboda / Freedom»), etc. She was an active author of the monthly «Vilna Ukraina / Free Ukraine» (USA). O. Chernova-Zhyvotko mostly published the articles related to the world or Ukrainian women's movement, the achievements of Ukrainian women in the political, literary and social fields.

Key words: Ukrainian press, publicism, literary critic, women's movement.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2020